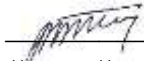

Донбаська державна машинобудівна академія

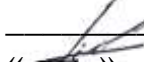
кафедра фізичного виховання і спорту

Затверджую:

Декан факультету інтегрованих
технологій і обладнання

 О. Г. Гринь
«   »   2023 р.

Гарант освітньо-професійної
програми, к.н.ф.в.с., доцент

 С. О. Черненко
«   »   2023 р.

Розглянуто і схвалено на засіданні
кафедри фізичного виховання і спорту
Протокол № 17 від 02.05.2023 р.

В.о. завідувача кафедри
 С.О. Черненко
«   »   2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Основи фізичної терапії»

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 017 Фізична культура і спорт

ОПП «Фізична культура і спорт»

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Факультет інтегрованих технологій і обладнання

Розробник: Сорокін Ю.С., ст. викладач кафедри фізичного виховання і
спорту

Краматорськ –Тернопіль
2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Показники			Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
Денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр» 2 роки	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр» 3 роки		Денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр» 2 роки	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр» 3 роки
Кількість кредитів			ОПП (ОНП)	Вибіркова		
6,0	5,0	5,0				
Загальна кількість годин			Фізична культура і спорт	Рік підготовки		
180	150	150				
Модулів –1			Професійна кваліфікація: бакалавр з фізичної культури і спорту	4		
Змістовних модулів –1				1		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання –виконання творчих завдань в межах підготовки до семінарів				Семестр		
				7		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8			Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	Лекції		
				30		
				Практичні		
				30		
				Самостійна робота		
				120		
Вид контролю			іспит			
			іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання - ½ (2/3).

2. Загальні відомості, мета і завдання дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи фізичної терапії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 017 «Фізична культура та спорт»).

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи фізичної терапії» є

Міждисциплінарні зв'язки: теорія і методика фізичного виховання, анатомія, адаптивний спорт.

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістовного модуля:

Змістовний модуль 1. Загальні положення про фізичну терапію

Метою дисципліни є:

- розкрити сфери застосування засобів фізичної реабілітації задля подолання впливу негативних факторів, з якими може зіткнутися організм людини;
- розкрити сфери застосування засобів фізичної реабілітації задля подолання впливу патогенних факторів на організм хворих;
- сформувати у здобувачів компетентнісну орієнтацію на властивість до використання знань та вмінь, що були отримані та, нарешті, проявляти особистісні якості для успішної професійної діяльності.

Завдання дисципліни:

- знання теоретичних основ фізичної реабілітації;
- засвоєння принципів застосування фізичної реабілітації в терапії;
- набуття студентами практичних умінь із застосування засобів фізичної реабілітації на стаціонарному, поліклінічному та санаторному етапах відновлювального періоду реабілітації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- спеціальну термінологію та методику з основ фізичної терапії;
- загальні правила і закономірності фізіологічних процесів людини;
- фізичні чинники, що діють на організм людини;
- основні біомеханічні характеристики;
- теоретичні основи та закономірності процесу реабілітації;
- особливості розвитку процесу реабілітації.
- провести функціональні проби та оцінити отримані результати;
- дати конкретні рекомендації з практичного застосування при призначенні різних засобів та методів фізичної реабілітації;

вміти:

- застосовувати на практиці здобуті знання для ефективної побудови реабілітаційного процесу;
- здійснювати аналіз реабілітаційної програми;
- систематизувати та узагальнювати інформацію, щодо індивідуалізації способу виконання програми;
- використовувати сучасні методи науки і практики стосовно підвищення ефективності процесу реабілітації;
- провести функціональні проби та оцінити отримані результати;
- дати конкретні рекомендації з практичного застосування при призначенні різних засобів та методів фізичної реабілітації;
- провести лікувальні заходи при рухових порушеннях; завдання, які необхідно вирішити при лікуванні рухових порушень; компенсаторна терапія

при рухових порушеннях; оцінка стану пацієнтів з руховими порушеннями;

- провести заходи ерготерапії при обмеженні самообслуговування у осіб; заходи, що полегшують догляд за собою; вміти вияснити причини порушення здатності по догляду за собою;

- дати рекомендації по догляду за собою для хворих; допоміжний інвентар по догляду за собою.

Загальні компетентності (ЗК) :

Фахові компетентності спеціальності (ФКС) :

Програмні результати навчання (ПРН)

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання на базі ПЗСО

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між учбовими тижнями														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Практ. роботи	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Лаб. роботи															
Сам. робота	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Консультації															
Модулі	Зм.М1														
Контроль по модулю															к

Денна форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр» 2 роки, ОКР «Молодший бакалавр» 3 роки

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між учбовими тижнями														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Практ. роботи	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Лаб. роботи															
Сам. робота	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Консультації															
Модулі	Зм.М1														

Контроль по модулю																	к
-----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

4 Лекції

Змістовий модуль 1 Загальні положення про фізичну терапію

Тема 1. Загальні положення і принципи фізичної реабілітації

Зміст теми: визначення поняття «Реабілітація»; короткі історичні відомості; завдання, мета та принципи реабілітації; види періоди реабілітації.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 2. Роль і місце лікувальної фізкультури в системі фізичної реабілітації

Зміст теми: поняття про лікувальну фізкультуру; загальні показання і протипоказання; особливості методів ЛФК; механізм лікувальної дії фізичних вправ..

Література: [2; 8-10].

Тема 3. Засоби і форми лікувальної фізичної культури

Зміст теми: засоби лікувальної фізичної культури; форми лікувальної фізичної культури; особливості складання комплексу вправ лікувальної гімнастики та загальні вимоги до методики проведення занять ЛФК.

Література: [2; 6; 8; 12].

Тема 4. Лікувальна фізкультура. Періоди та рухові режими. Оцінка ефективності

Зміст теми: періоди застосування ЛФК; рухові режими ЛФК; особливості складання схем та комплексів вправ лікувальної гімнастики; ефективне застосування ЛФК.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 5. Санаторно-курортна реабілітація

Загальні поняття про санаторно-курортне лікування. Система курортних закладів країни. Кліматичні, бальнеологічні і грязьові курорти України. Курорти Закарпаття. Комплексне використання засобів медичних і фізичних реабілітацій в санаторних умовах.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 6. Кліматотерапія

Визначення поняття кліматотерапія. Механізми дії кліматичних факторів. Аеротерапія. Геліотерапія. Таласотерапія.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 7. Механотерапія, працетерапія у системі фізичної реабілітації
Механотерапія. Працетерапія. Поєднання засобів фізичної реабілітації у відновному лікуванні захворювань.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 8. Водолікування

Фізичні і фізіологічні основи водолікування. Лікування прісною водою. Техніка його проведення. Показання і протипоказання. Душі, прісні ароматичні ванни. Підводне витягування хребта. Механізм дії мінеральних вод на організм людини. Дія мінеральних вод на організм людини. Загальні правила прийому і призначення мінеральних ванн. Питне використання мінеральної води Закарпаття при захворюваннях органів травлення і інших системах.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

Тема 9. Теплолікування

Види теплових процедур. Лікування з використанням грязі. Парафіно-озокеритове лікування. Глинолікування. Лікування нагрітим піском.

Література: [2; 6; 8-10; 13].

5. Практичні заняття

Мета проведення практичних (семінарських) занять – є формування системи фундаментальних знань, що визначають професійну діяльність в галузі фізичного виховання;

Внаслідок практичних (семінарських) занять студенти повинні *знати*:

- спеціальну термінологію та методику з основ фізичної терапії;
- загальні правила і закономірності фізіологічних процесів людини;
- фізичні чинники, що діють на організм людини;
- основні біомеханічні характеристики;
- теоретичні основи та закономірності процесу реабілітації;
- особливості розвитку процесу реабілітації.
- провести функціональні проби та оцінити отримані результати;
- дати конкретні рекомендації з практичного застосування при призначенні різних засобів та методів фізичної реабілітації;

Здобувачі повинні *уміти*:

- застосовувати на практиці здобуті знання для ефективної побудови реабілітаційного процесу;
- здійснювати аналіз реабілітаційної програми;

- систематизувати та узагальнювати інформацію, щодо індивідуалізації способу виконання програми;
- використовувати сучасні методи науки і практики стосовно підвищення ефективності процесу реабілітації;
- провести функціональні проби та оцінити отримані результати;
- дати конкретні рекомендації з практичного застосування при призначенні різних засобів та методів фізичної реабілітації;
- провести лікувальні заходи при рухових порушеннях; завдання, які необхідно вирішити при лікуванні рухових порушень; компенсаторна терапія при рухових порушеннях; оцінка стану пацієнтів з руховими порушеннями;
- провести заходи ерготерапії при обмеженні самообслуговування у осіб; заходи, що полегшують догляд за собою; вміти вияснити причини порушення здатності по догляду за собою;
- дати рекомендації по догляду за собою для хворих; допоміжний інвентар по догляду за собою.

Змістовий модуль 1 Загальні положення про фізичну терапію

Практичне заняття №1. Тема: Санаторно-курортна реабілітація

Мета заняття: сформувати уявлення у здобувачів про систему санаторно-курортних закладів країни.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст робіт :

1. Система курортних закладів країни.
  2. Загальні поняття про санітарно-курортне лікування.
  3. Кліматичні, бальнеологічні і грязьові курорти України.
  4. Комплексне використання засобів медичних і фізичних реабілітацій в санітарних умовах.
  5. Питання до самостійної роботи.
- Література: [1; 2; 6; 8].

Практичне заняття №2-3. Тема: Кліматотерапія

Мета заняття: сформувати уявлення у здобувачів про види кліматичних факторів та механізм їх дій.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Визначення поняття кліматотерапія. Механізми дії кліматичних факторів.
2. Аеротерапія.
3. Геліотерапія.
4. Таласотерапія.
5. Питання до самостійної роботи.

Література: [2; 6; 8].

Практичне заняття №4-5. Тема: Механотерапія, праце терапія у системі фізичної реабілітації

Мета заняття : навчити здобувачів з засобами фізичної реабілітації.

Задачі та зміст роботи:

1. Механотерапія.
2. Праце терапія.
3. Поєднання засобів фізичної реабілітації у відновному лікуванні захворювань.
4. Питання до самостійної роботи.

Література: [6; 8-10].

Практичне заняття №6. Тема: Водолікування

Мета заняття : ознайомити здобувачів з фізичними і фізіологічними основами водолікування.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Фізичні і фізіологічні основи водолікування.
2. Лікування прісною водою. Техніка його проведення. Показання і протипоказання. Душі, прісні ароматичні ванни. Підводне витягування хребта.
3. Механізм дії мінеральних вод на організм людини. Загальні правила прийому і призначення мінеральних ванн.
4. Питне використання мінеральної води Закарпаття при захворюваннях органів травлення і інших системах.
5. Питання до самостійної роботи.

Література: [6; 8-10].

Практичне заняття №7-8. Тема: Теплолікування.

Мета заняття: ознайомитися з основними видами теплових процедур.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Види теплових процедур.
2. Лікування з використанням грязі.
3. Парафіно-озокеритове лікування.
4. Глинолікування. Лікування нагрітим піском.
5. Питання до самостійної роботи.

Література: [6; 8-10].

Практичне заняття №9. Тема: Загальні засади побудови програм в реабілітації

Мета заняття: ознайомити здобувачів з діяльністю фізичного терапевта.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Складові клінічної діяльності фізичного терапевта.
2. Побудова програми фізичної реабілітації.
3. Побутова заняття ЛФК.
4. Питання до самостійної роботи.

Література: [1; 8; 13].

Практичне заняття №10. Тема: Фізична реабілітація для осіб із захворюванням внутрішніх органів (в кардіології)

Мета заняття: ознайомити здобувачів з впливом фізичних вправ на серцево-судинну систему.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Структура захворювань серцево-судинної системи.
2. Клінічні симптоми захворювань системи кровообігу.
3. Вплив фізичних вправ на серцево-судинну систему. Роль фізичного навантажень у профілактиці і комплексному лікуванні ЗСК.
4. Програма фізичної реабілітації при інфаркті міокарда.
5. Питання до самостійної роботи.

Література: [1; 9].

Практичне заняття №11. Фізична реабілітація під час захворювань внутрішніх органів (пульманологія)

Мета заняття: ознайомити здобувачів з принципами реабілітації при рестриктивних захворюваннях легень.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Поняття про легеневу реабілітацію. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичної терапії при захворюваннях дихальної системи.
2. Загальні принципи реабілітації при рестриктивних захворюваннях легень (пневмонія). Побудова заняття ЛФК при пневмонії.
3. Питання до самостійної роботи.
4. Література: [1; 5; 8].

Практичне заняття №12. Тема: Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при захворюваннях і травмах нервової системи

Мета заняття: ознайомити здобувачів з фізичною реабілітацією осіб із перенесеними травмами спинного мозку.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів ФР у клініці неврології.
2. Травми головного та спинного мозку: класифікація, симптоматика.
3. Фізична реабілітація осіб із перенесеними травмами спинного мозку.
4. Питання до самостійної роботи.

Література: [8; 12; 14; 15].

Практичне заняття №13. Тема: Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при захворюваннях і травмах центральної нервової системи

Мета заняття : ознайомити здобувачів фізичною реабілітацією осіб із травмами спинного мозку.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. Інсульт: етіологія, патогенез, класифікація захворювання, симптоматика.
2. Фізична реабілітація осіб із гострим порушенням мозкового кровообігу .
3. Фізична реабілітація осіб із травмами спинного мозку.
4. Питання до самостійної роботи.

Література: [4; 7; 8].

Практичне заняття №14. Особливості проведення ЛФК у осіб із перенесеними травмами опорно-рухового апарату

1. **Мета заняття :** ознайомити здобувачів особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при травмах м'яких тканин та переломах.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

2. Загальні відомості про травми опорно-рухового апарату. Удари, вивих, розтягнення, рани, переломи: класифікація, клінічна картина, лікування.
3. Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при травмах м'яких тканин.
4. Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при переломах.
5. Питання до самостійної роботи.

Література: [3; 7; 8; 11].

Практичне заняття №15. Тема: Особливості побудови занять ЛФК

Мета заняття: ознайомити здобувачів особливостями побудови занять ЛФК.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Задачі та зміст роботи:

1. В кардіології.
2. В пульманології.
3. При захворюванні і травмах нервової системи.
4. При травмах центральної нервової системи.
5. При травмах опорно-рухового апарату.
6. Питання до самостійної роботи.

Література: [3-9].

6. Контрольні заходи

Рейтинг успішності студента — це загальний бал, який отримав студент під час виконання завдань, передбачених програмою дисципліни. Максимальний рейтинг за дисципліну — 100 балів. Складові рейтингу з дисципліни «Основи фізичної терапії» наведені в таблиці 1.

Першою складовою є робота під час практичних занять. Здобувач може отримати за заняття максимальну суму в 5 балів.

Другою складовою є співбесіда з вибраних 4 тем. Результати співбесіди оцінюються максимальною кількістю 5 балів. При цьому враховується:

- глибина та повнота відповіді;
- усвідомлення та послідовність висвітлення матеріалу;
- вміння самостійно використовувати теорію в практичних ситуаціях;
- логіка викладу матеріалу, включаючи висновки та узагальнення;
- розуміння змісту понятійного апарату;
- знання матеріалу, літератури, періодичних видань.

5 балів виставляється за повну, точну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути викладена у логічній формі, без суттєвих помилок, з необхідними доказами, узагальненнями та висновками.

Таблиця 1.

Контрольні заходи і максимальна оцінка за модуль

N	Теми практичних занять	Практична робота	Співбесіда	ІНДЗ	Всього
1	Санаторно-курортна реабілітація	5			
2	Кліматотерапія	5			
3	Механотерапія, праце терапія у системі фізичної реабілітації	5			

4	Водолікування	5			
5	Теплолікування	5			
6	Загальні засади побудови програм в реабілітації	5			
7	Фізична реабілітація для осіб із захворюванням внутрішніх органів (в кардіології)	5			
8	Фізична реабілітація під час захворювань внутрішніх органів (пульманологія)	5	5		
9	Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при захворюваннях і травмах нервової системи	5	5		
10	Особливості побудови програми фізичної реабілітації та занять ЛФК при захворюваннях і травмах центральної нервової системи	5	5		
11	Особливості проведення ЛФК у осіб із перенесеними травмами опорно-рухового апарату	5	5		
12	Особливості побудови занять ЛФК	5			
		60	20	20	100

4 бали виставляється за повну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути дана в логічній послідовності з необхідними доказами, узагальненнями та висновками (допускаються незначні неточності у визначеннях, змісті викладеного матеріалу, датах, оцінках).

3 бали виставляються тоді, коли у відповіді є незначні помилки, матеріал поданий недостатньо систематизовано і непослідовно, висновки обґрунтовані, але мають неточності.

Передбачається до 4 виступів, що може скласти максимальну суму 20 балів. У процесі виступів студентів можуть бути доповнення, які оцінюються від 1 до 3 балів.

Третьою складовою є виконання ІНДЗ. Максимальна оцінка за захист ІНДЗ складає 20 балів (див.табл. 2).

Таблиця 2 Система оцінки ІНДЗ з курсу до спеціальності «Фізичне виховання»

№	Критерії оцінки	Так	Частково	Ні
1	Розділи роботи повно характеризують тему дослідження	3	1 – 2	без оцінки
2	В ІНДЗ визначені мета і завдання дослідження	2	1 – 2	без оцінки
3	Методи дослідження використані в роботі відповідають поставленим завданням	2	2	без оцінки
4	Посилання на першоджерела відповідають списку літератур	2	1	без оцінки
5	Аналітичний огляд літератури повно висвітлює вивченість проблеми у фізичному вихованні	3	1 – 3	без оцінки
6	Робота являє собою компіляцію або плагіат	без оцінки	без оцінки	без оцінки
7	У роботі використано літературу видану	1995—2006	1985—1994	1960—1984
8	Висновки відповідають поставленим завданням дослідження	4	1 – 5	без оцінки
9	Оформлення списку використаної літератури відповідає стандарту	2	1	без оцінки
10	Оформлення ілюстративного матеріалу відповідає стандарту	2	1	без оцінки
11	Робота містить орфографічні помилки, перекручені терміни	без оцінки	без оцінки	без оцінки
	Сума балів	20		

Система оцінки знань з курсу «Основи фізичної терапії»

Рейтинг студента за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ESTS	Рейтинг студента за 100-бальною шкалою
90-100 балів	відмінно	A	90-100 балів
81-89 балів	добре	B	81-89 балів
75-80 балів	добре	C	75-80 балів
65-74 балів	задовільно	D	65-74 балів
55-64 балів	задовільно	E	55-64 балів
30-54 балів	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	30-54 балів
1-29 балів	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F	1-29 балів

7. Самостійна робота

Під час самостійної роботи студенти вивчають як матеріал аудиторних занять курсу, так і питання винесенні на самостійне вивчення. Самостійна робота планується на кожну годину аудиторного часу і на питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни. Під час самостійної роботи студенти звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Зміст самостійної роботи студента складається з таких видів:

- підготовка до аудиторних практичних занять.
- вивчити лекцій матеріал та підготуватися до написання тестових завдань.
- виконання домашніх завдань впродовж семестру.

8. Рекомендована література

Основна

1. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп :

навч. посіб. / Н. В. Богдановська. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 136 с.

2. Вовканич А. С. Вступ у фізичну реабілітацію (матеріали лекційного курсу) : навч. посіб. / А. С. Вовканич. – Львів : [Укр. технології], 2008. – 199 с.

3. Воронін Д. М. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи: навч. посіб. / Воронін Д. М., Павлюк Є. О. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 143 с. – ISBN 978-966-330-138-9.

4. Гордон Н. Інсульт и рухова активність / Н. Гордон. – Киев : Олімп. література, 1999. – 128 с. – ISBN 966-7133-19-2.

4. Івасик Н. Фізична реабілітація при порушенні діяльності органів дихання: навч. посіб. / Наталія Івасик. – 2-ге вид., випр. і допов. – Львів : Український бестселер, 2009 ; Тріада плюс, 2012. – 192 с. – ISBN 978-966-2384-00-0.

5. Магльована Г. П. Основи фізичної реабілітації / Магльована Г. П. – Львів: [Ліга-Прес], 2006. – 147 с. – ISBN 966-367-018-6.

6. Марченко О. К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи : навч. посіб. / О. К. Марченко. – Київ : [Олімп. література], 2006. – 194 с. – ISBN 966-7133-83-4.

7. Мухін В. М. Фізична реабілітація : підручник / Мухін В. М. – Вид. 3-тє, переробл. та допов. – Київ : Олімп. література, 2010. – 486 с. – ISBN 978-966-870-13-8.

8. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. / Гері Окамото ; пер. Юрія Кобіва та Анастасії Добриніної. – Львів : [Галицька видавнича спілка], 2002. – 293 с. – ISBN 966-7893-17-0.

9. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – Вид. 2-ге. – Київ :

10. Федорів Я. Загальна фізіотерапія : навч. посіб. / Я.-Р. М. Федорів, А. Л. Філіпюк, Р. Ю. Грицко. – Київ : Здоров'я, 2004. – 224 с. – ISBN 5-11-000822-1.

11. Фізична реабілітація та спортивна медицина: профільні кафедри і курси вищих медичних та фізкультурних закладів освіти України : [монографія] / за ред. проф. В. В. Клапчука, А. В. Магльованого. – Львів : Ліга-Прес, 2006. – 83 с. – ISBN 966-397-029-4.

12. Язловецький В. С. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. / В. С. Язловецький, Г. Е. Верич, В. М. Мухін. – Кіровоград : [РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка], 2004. – 324 с. – ISBN 966-8089-19-7.

Допоміжна

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація в травматології : монографія / В. М. Мухін. – Львів : ЛДУФК, 2015. – 424 с. – ISBN 978-966-2328-77-6.

2. Рокошевська В. Фізична реабілітація хворих після перенесеного мозкового геморагічного інсульту в умовах стаціонару : метод. посіб. / Віра Рокошевська. – Львів : ПП Сорока Т.Б., 2010. – 94 с.

3. Сиренко П. А. Фізична реабілітація рухового апарату в професійному: [монографія] / Сиренко П. А. – Харків : [Нове слово], 2008. – 199 с. – ISBN 978-966-2046-27-4.